

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Me'or ha-golah

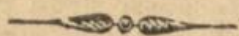
Lehmann, Marcus Lehmann, Marcus

Ṽilna, 650 [1889 oder 1890]

אראדאהעט הכיסנה .ד.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244

מוערות, הלא צפויים המה לחרב ולרעב ולכל אכזר
 נורא, ואף אם נתן למו הרשיון מטעם הקיסר לקחת
 אתם את כל הונם ורכושם, אך מי נואל ויִסְכַּל לקנות בכסף
 מלא את אֲחוֹת נחלתם בבתים ובשדות אחרי כי בבוא תקופת
 שלשה ירחים יאלצו לעזוב אותם בלי כל כסף ובלי מחיר?
 ועל כן בכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר הקיסר ודתו מגיע,
 אבל גדול ליהודים, תגרו שקים, וגזרו צום, ומקטן ועד גדול
 נאספו בבתי תפלותיהם לזעוק מרה ולחנן את פני אלהיהם
 ואלהי אבותם. אהה! זכרו ימים מקדם ימי המן הרשע אשר
 שבו עוד הפעם ויכסו על היהודים בצלמות, ימי חשך ועוני
 קדמו פניהם ולא היה לאל ידם להִתְקַלֵּץ מן המצר, כי במה
 חוקן ידי היהודי הנדה והגולה בארץ לא לו, לְהוֹשִׁיעַ? אין
 כחם רק בפיהם, ועל כן הרבו תחנה ובקשה לאל שוכן
 שמים, כי לא יתן ידיו לראות עֲשֵׂת, וכרועה עדרו ינהלם,
 ינטלם וינשאם, ובצל כנפיו יסתירם לבל יהיו מִרְף לְשָׁנֵי
 אויביהם, מבקשי נפשם לספותה.



ד.

הנסיכה טעהאדארא.

מה תתהלל ברעה הגבור? הן חסד אל כל היום!
 ובעת ינאץ רשע ויאמר בלבו אין אלהים, יראה הי לנו
 את נפלאות עזו ורוב כחו וגבורתו, יוכיח לעיני בני האדם
 כי יש אל בשמים ובארץ ורחמיו לא כָּלוּ מעם סגלה בחר
 לו יה, אף יושיעם בימין צדקו, וזרועו הוא תתמכם לבל יבולע
 להם...

בעוד לבשו היהודים — יושבי ארצות הקיסר באויל —

חרדות

(מאות"ג)

חרדות, ואת כפיהם פרשו לאל כי ירחם אותם ולא יאסף חסדו.
מהם, ויקדם פניהם בחמלתו ושובו להושיעם מצרתם וסלל
הדרך לישועתו, למען תקרב לבוא.

חרדה איומה שזררת בבית הקיסר, כל גבר ידיו על
הלציו, וכל ברכים תלכנה מים, הנסיכה טעהאדארא הבת
הצעירה של הקיסר קאנסטאנטין השמיני, היתה אהובה
נפש דודה הקיסר באזיל. ביפי תאר פניה ובנדבת רוחה
מצאה חן בעיני כל רואיה, ומה גם בעיני הקיסר דודה, כי
היתה צרי נחם לנפשו הענומה ורפאות תעלה ללבבו, בתורה
חסר על לשונה, בכח שכלה הכביר ובמדברה הנאוה, ידעה
לשמח את לבבו בכל עת אשר דברי ממשלתו והליכות מלכותו
העציבו את רוחו ויסערו את נפשו כים נגרש; פתאם והנה
עצבת נוראה אחזה את טהעאדארא, ויגון עז ונורא מאד
מלא את כל חדרי לבבה ובתי נפשה. לא ענתה דבר על כל
אשר שאלו ממנה, ולא שתה לבה אל כל תענגות בני האדם
הנוצרות בעבורה לגרש עצבונה ולשמח נפשה, כל אבל תעבה
נפשה וזקמה חיתה לחם ובכל המטעמים והמגדנות אשר הושימו
לה מאנה לנגוע במו אף לטעום מעט מוער, וככה כלו בשרה
ועורה מיום ליום, עד כי דורשי שלומה החלו לדאג לנפשה
ולחיה, כי ראו את המות הולך וקרוב אליה בצעדי און
ואין מושיע. כל הרופאים החכמים נקראו לבוא אל חצר
המלכות לחקור נסבת מחלתה, ורפואות שונות ותחבולות רבות
הביאו וינסו כחם להקימה מחליה, אך לשוא! כל חכמתם
התבלעה ובינתם הספתרה מפוא אל תכונת מחלתה ולא מצאו
כל אנשי חיל ידיהם לגהות ממנה מזור; בעמל רב צלחה
בידי אנשי בית הקיסר להגמיאה רק מעט יין להשיב נפשה, על כן
כחה עובה ותחלש מאד עד אשר לא היה בה כח ואיל לעזוב
את ממתה ולקום על רגליה עוד.

(מארה"ג)

ובין כה וכה והיהודים יושבי קאנסטאנטינאפעל החלו להצטיד לצאת מן הארץ ליום המועד, אך במרם נואשו עוד מתקותם להשאר על מכונם, נסו בראשונה לשכך כעם וחמה מהם, אולי ישוב הקיסר את פקודתו אחור, אך כל עמלם ויגיעם היה ללא הועיל; שלחו מלאכים ומליצי יושר אל הקיסר לחלות פניו ולא נתנם לבוא לפניו, נסו דבר עם הסרים יאהאן ויאמרו לשקול על ידו הון עצום למען ידבר טובות עליהם באזני הקיסר, והוא גרשם מביתו וישחק על משפּתָם. — רבי גרשום לא התעצב אל לבו ולא דאג לנפשו על דבר פקודת הקיסר, כי רעתו לא תגדל אף אם יעזוב את קאנסטאנטינאפעל, הן יוכל לשוב למעטץ עיר אבותיו, או למאינץ מולדת אשתו דבורה, ובשתי הערים האל בטח יקבלוהו יושביהן בזרועות פתוחות וגם שמה ינחל כבוד ויקר, כי תורת ה' אשר בתוך מעיו היא תנחה אותו בהתהלכו ברחבי תבל ותסול דרכו לפניו; ידיעתו הגדולה וחכמתו הַרְבֵּה בכל דבר חכמה ומלאכת מחשבת תתמכנה בידו למצוא חית ידו בכל מקום בואו — אבל צרת בת עמו נגעה עד לבו, ונחל על שברם הגדול כים, יומם לא נח ולילה לא שקט, ויחשוב מחשבות להמציא למו תָרַף אולי יוכל להושיעם מצרתם, כי בצרת עמו לו צר, ולא נתן פוגת לעיניו אשר ורמו כנחל דמעה על יגונם המר. והנה פתאם הקשיבו אזניו מחלת הנסיכה טעהאדארא ויגמור אמר לנסות כחו לרפאותה ולגהות ממנה מזור, ותלף עמלו יחוס הקיסר וישוב את פקודתו הרעה ולא יגרש עוד את היהודים מארץ ממשלתו.

בעת ההיא היה בקאנסטאנטינאפעל איש אחד מאצילי העם ושמו ראמאן ארגיראפאליס, והאיש זקן ונשוא פנים ולו מהלכים בחצר הקיסר; אף ידע הכיר את רבי גרשם כי קנה ממנו גביע ככף יקר הערך מאד, ואלי שם רבי גרשם

פניו כי יבקש רשיון בעדו לבוא אל היכל הקיסר.
 כבוא רבי גרשם אל בית ראמאן, נבעת השר ויתחלהל
 מאד. "אהה! רבי היקר" קרא אליו ראמאן "ידעתי מה
 הפצך ידידי בביתי היום, הן באת לחלות פני כי אבקש
 רחמים בעד אחיך היהודים! אבל הדל לך מתקוה נכובה
 כזאת, יען כי בכל כחי ועמלי לא אוכל הועיל למי".

"שגית אדוני רב החסד" ענה רבי גרשם "כי תקצר ירך
 לאכף על הסרים יאהאן לשנות נכליו הרעים ידעתי גם ידעתי;
 אפס כי בגלל ענין אחר נחוץ מאד באתי אליך היום. הידעת
 אדוני כי לא על מלאכת חרש וחשב לבדה אתה?"

"שמעתי שמעך אלוף ביהודה כי גם רופא חולים מהיר
 במלאכתך אתה, ורבים מחולי הדבר השיבות בחכמתך מירכתי
 בור לאור באור החיים. האח! ירך רב לך בכל דבר חכמה
 ומלאכה, ובכל אשר תפנה תשכיל ותצלית, ומה רבה
 שמחתי לדעת ולהכיר איש דגול מרבבה כמוך, אשר אין על
 עפר משלך!"

"לא לי אדון יקר יאתה כל הכבוד והתהלה אשר מרות
 אל חיקי, אך יד אלהים עשתה את כל הגדולות ההן, ואני
 רק כלי הפץ בידו לפעול ישועתו בקרב הארץ, ועל כן אקוה
 כי גם הפעם יעמוד אבי כל היצורים על ימיני לרפוא מחלת
 הנסיכה מעהאדארא, אם רק אתה אדוני תעשה עמדי חסד
 לפתוח השער לפני לבוא אל הקיסר באויל".

"מה זה תבענה שפתיך? התאמין כי יהיה לאל ירך
 לרפוא את הנסיכה האמללה אשר כבר הגיעה עד שערי
 מות? ומלבד זאת הלא ידעת אם לא שמעת כי כבר גמרו
 אמר בבית הקיסר לבלי לענות עוד את נפש הנסיכה, ולבלי
 תת עוד לרופא אף מדרך כף רגל בחדרה, אחרי כי כל עמל
 הרופאים לריק ויגיעם ספח נפש, ואשר על כן נואשו מחייה!"

(מאוה'ג)

אם את הדבר הזה שמעתי ובכל זאת תקותי תאמצני כי
בישע אלהים אשיב את החולה העֵנְגָה הזאת לאיתנה אם רק
יחזנו אִמּוֹן ברפואתי ועצתי".

"ואם חפצך לא יצלח בידך, רבי? הלא תדע כי
נקמת הסרים יאהאן השונא את היהודים תכלית שנאה תרדפך
באף להשמידך מתחת שְׁמֵי-ה'".

"כדבריד כן יהי! אך אם תצלח בידי להשיב את הנסיכה
לאיתנה ולרפאותה מחליה, כי אז לרחמי ה' ולחסדי הקיסר
אֵיחָל כי ישיב את הנזרה הרעה מֵעַל אַחֵי היהודים האמללים החפים
מכל פשע, ועתה הלא שׁוֹה הדבר בעיני לשום נפשי בכפי,
אם אוכל לפדות את רבבות נפשות אחי בני עמי מצרה".

"אם כן איפוא יֵשֶׁב נא פה בביתי עד אשר אשוב
אליך, ואני אמהר ואחיש ללכת אל הקיסר ואודיעהו חפצך".
בדאבון לב ונפש יושב הקיסר באויל על יד השלחן,
ולפניו עומד הסרים יאהאן, רעיוני הקיסר נבוכים ומזומותיו
נִקְיָקוּ ותסערנה ברגש על דברת מחלת בת אחיו אשר לא
תוכל להרפא. הקיסר הזה אשר לא נשא אשה ולא הוליד בנים,
אהב מאד את בנות אחיו כאשר יאהב איש את בניו פרי
בטנו, וביתר שאת אהב את מהעאדארא העדינה וישמרנה
כבבת עינו, ועתה היא שוכבת על ערש דוי למגנת לבו ותגיון
נפשו ואין מושיע לה.

"הה! מי יודע — דְּבַר הקיסר במר רוחו — אם לא
אצבע אלהים היא לפקוד על עוני וחטאתי כי כבדה מאד
בפקדי על היהודים גוי עתיק יומין ושומר אמונים, לעזוב
את הארץ?"

"שא נא אדון ומלך" ענה הסרים "אם ארהיב בנפשי
עז להשיב על דבריד, המרם תדע כי פקודתך זאת אך טוב
וחסד וברכת שמים מֵעַל תביא לנו בכנפיה? הכי לא שמעת

את דברי הכהן אלעקסייא אשר גלה לנו את הדבר הזה באר
היטב כשמש בצהרים מתוך כתבי הקדש".

עודנו מדבר ושומר הסף בא אל הבית ויודיע כי בא
הנה ראמאן ארגיראפאליס ויחפץ לדבר עם הקיסר דבר סתר.
באזיל רמו לו בעיניו לאות כי יתנהו לבוא לפניו וכרגע בא
ראמאן אל הבית.

"מה הנה החדשות אשר תביא לנו? ראמאן" קרא אליו
הקיסר בצערו על מפתן הבית.

ראמאן כרע על ברכיו ויברך את הקיסר, ואחר כן
עמד על רגליו ויקרא: אדוני המלך, הנני בא אליך ובשורה
טובה בפי כי עוד לא אבדה תקוה מבת אחיך טהעאדארא,
ובישע אלהים עוד תשוב לאיתנה ותראה חיים מאשרים לפניה,
כי במהרה תקום מחליה האיום.

"מי יתן והיה, ומאד תברכך נפשי! אך הגידה נא לי
איכה יהיה כדבר הזה?"

"דע נא אדוני המלך, כי פה בקאנסטאנטינאפעל ישנו
רופא אחד רב העליליה חכם לבב ואיש תבונות, והוא יליד
צרפת, ושמעו הולך בכל עיר הבירה כי מפליא הוא לעשות,
בכל מקום בואו לבקר את החולה, יסור מר המות ויברח
מפני פחד חכמתו, ובתבונתו הרבה כל נגע וכל מחלה
רפא ירפא".

"הניחה נא לי מרופאיך אלה, הן רבת שבעה לי נפשי
כעם ומכאובים ממפעלות רופאי האליל אשר ענו את נפש בתי
האמללה, הבל הטה ואין בם מועיל".

"סלח נא מלך רם ונשא! הרופא הזה מרומם הוא על
כל בני גילו. בעת משל הדבר הנורא בעים עזו, ומכל הרופאים
אבדה יצח ותושיה לעצור בעד הרעה, הראה הוא נפלאותיו
ורעם גבורותיו בהכמת הרפואה, ואין גם אחד מחולי הדבר

מת בחליו אם אך נקרא אל ביתו הרופא הגדול הזה בטרם
עבר מועד".

"ומה שם איש עושה פלא זה?"

"רבי גרשם הצרפתי".

"ההרש בזהב ובכסף?" שאלהו הקיסר בתמהון לבב.

"הה! היהודי!" קרא יאהאן בשפתיו לעג.

"הנה הוא זה — השיב ראמאן — האיש הזה למד ידיו
לדעת את כל חכמה ומלאכה נמרצה תחת השמים, וקרוב
חכמתו מכל חכמת בני האדם אשר על פני האדמה, בכל אשר
יפנה ישכיל ויצליח, ואת אשר יבטיח ימלא אחרי דבריו
באמונה".

"לא אפונה כי קוסם קסמים האיש הזה" קרא יאהאן
בשצף קצף "אשר יתעה את הוד מלכותך בהבלי תעתועיו
ובחטאת קסמו; אבינו המלך רב חסד! לא תאפה ולא תשמע
אליו, השקר נא מהלךך בפח מעונן ומנחש זה אשר בכור
שמן יעמוד על ימינו".

"שא נא אדוני היועץ" ענה ראמאן "אם אומר לך, כי
לא דברת נכונה, לא מכשף ולא קוסם קסמים הוא גרשם
הצרפתי, רק איש חכם לב ורב פעלים, אין דבר נעלם
ממנו, ואין נסתר מחכמתו הרבה, ויד ושם לו בכל תקרי
תבונת אנוש ותחבולותיו, כי רוח אלהים תפעמתו".

"טוב הדבר" ענה הקיסר "אני אקראהו אלי ואפקיד בידו
את חיי בתי הנסיכה הצעירה למען ירפאנה מחליה, אך בטרם
יגש אליה ישבע לי בחיי ראשו כי אין בקוסמים חלקו, והבלי
המכשפים רחקו ממנו; ואף גם זאת אעידה בו, כי אם לא
יצלח הפצו בידו להשיב את הנסיכה היקרה אל מצב החיים,
כי אז דמו בראשו. אפס אם ישכיל ואם יצליח במעשיו,

שכר:

(מאוהב)

שכרו הרבה מאד , ואני אישיבה עמו כיד המלכות הטובה עלי ,
ואתה ראמאן לך וקרא נא אותו הנה .

כחץ מקשת מהר ראמאן אל ביתו אשר שמה יחכה רבי
גרשם עליו , ואחרי רגעים מעטים באו שניהם אל ארמון
הקיסר . רבי גרשם השתחוה לפני הקיסר , אך לא כרע על ברכיו .
"מדוע לא הכרע ברך לפני ?" נתן עליו הקיסר בקולו .

"עברי אנכי , אדון ומלך , ואת אלהי השמים אני ירא , רק
לפניו נכרע ברך , אך האמינה לי הוד מלכות ! כי גם אנחנו
עבדיך היהודים לא נופלים אנתנו באטונתנו אליך מיתר
העמים והלשונות יושבי ארצותיך , ויודעים אנו את החוב
הקדוש המחובב אותנו , לאהוב אותך וליראה את שמך בכל
לבבנו ובכל נפשנו , כי מלך גדול ונכבד אתה" .

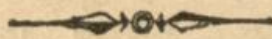
"מה שכך ?" שאל הקיסר . "גרשם בן-יהודה" , ופה
אָכְנָה בשם "הצרפתי" . "האם יליד צרפת הנך ?" . "עיר מולדתי
היא מעטין בארץ לאטהאריען אשר תשמע היום לקול קיסר
אשכנז" . "ואיך באת לקאנסטאנטינאפעל ?" . "שנים רבות ישבתי
בשבת תחכמני על נהר פרת ולבי ראה שם הרבה חכמה
ודעת בישע אלהים , ויהי בשווי לביתי , עברתי בדרך מסעי
גם את קאנסטאנטינאפעל בירת מלכותך , ובקראיתי לדעת את
טובה ויפיה , מצאה חן בעיני , וגמרתני בלבי לתקוע אהלי
בעיר הבירה הזאת לימים יצרו , לבעבור חסות בצלך הוד
מלכות , ולמען אשבעה שטחות וגיל בראותי את פניך מלך גדול
ונשא , כי באור פניך חיים" . "חלקו מחמאות פוך , יהודי ! האתה
זה האיש הרש ותושב מלפנים בזה ובכסף ?" . "כן הדבר
הוד מלכות ; אך השוד והשבר אשר כתמם באו על יושבי עיר
מלכותך לרגלי הדבר הנורא , נגעו עד לבי , וקמתי להיות
לעזר להם כיד חכמת הרפואה הטובה עלי" . "שמעתי אומרים
עליך ; כי לא לשוא עמלת , והדבר הנורא פשט ויעף מפני

הנופת

(סאה"נ)

תנופת יד חכמתך, הגידה נא לי האם קוסם קסמים אתה, ואילי שחת המה זרוע לך ז". "חלילה לי, מלך חכם ורב החסד! קוסם קסמים אינני, ואילי שחת לא ישמעו בקולי, כי לא נחש ביעקב, אף לא קסם בישראל, אך ה' לברו אפס זולתו, הוא כל יכל! ועצתו תקום. הוא שמע תפילתי ויקשב שועתי ויעמוד על ימיני לתמכני להשיע לבני אדם ולהחיותם כיום הזה". "ואתה האם יערב לבך לרפוא את הנסיכה מהעאדארא אחרי אשר כל הרופאים החכמים לשוא עמלו להקימה מחליה?". "אנכי באלהים אשימה מבטחי, הוא בחכמתו הנסתרה מבינת אנוש, יאיר עיני ויורה לי את הדרך הנכונה, ולבחור את הרפואה הטובה והתחבולה הנאותה לרפאות את הנסיכה הכבודה מחליה".

"אם בן השבעה לי בה' אלהי העברים, כי לא תעונן ולא תנחש ברפאות תעלה אשר תעשה להנסיכה החולה". "הנני נשבע בה' אלהים האל הגדול הגבור והנורא!". "ואם לא יצלח בידך להשיב את הנסיכה לאיתנה?". "ותיבתי את ראשי למלך" ענה רבי גרשם בנשאו עיניו השמימה. "טוב איפוא, כדברך בן אעשה לך ונקה לא אנקך" אמר הקיסר, אך אם תשכיל ותצליח להקימה מחליה שכרך הרבה מאד, והיטב איטיב עמך כיד מלכותי הטובה עלי, ואתה ראמאן הולך נא את היהודי אל חדר החולה, אלהים יהיה עמך גרשם, עשה והצלח!".



ה.

הרפואה

כבוא רבי גרשם לחדר הנסיכה החולה, ראה כי
 מהלחה (סאוח'ג)